

Marius Cosmeanu

4×4

Modele de management în comunități multietnice

Studiu realizat în cadrul programului:

„Întărirea capacității de dezvoltare a
comunităților locale multietnice în vederea
menținerii stabilității relațiilor interetnice”
inițiat de către Centrul Regional PER și derulat cu
sprijinul Departamentului pentru Relații Interetnice,
Guvernul României

Coordonator de programe: **Koreck Maria**

COSMEANU, Marius

4×4 Modele de management în comunități
multietnice/ Marius Cosmeanu.-

Cluj-Napoca : Editura AMM,2008.-48p.:

14 x 20 cm.

ISBN: 978-973-8973-16-9

Tipărit la: Editura AMM, Cluj-Napoca
tel.: 0264-433894

Prefață

În ultima perioadă mă gândesc din ce în ce mai mult la un alt tip de analiză a dezvoltării comunităților etnice, pornind de la faptul că globalizarea își pune amprentele inevitabil și pe păstrarea și exprimarea identității etnice. Trebuie să recunoaștem – exagerând un pic, bineînțeles – că azi, dacă într-o comună se circulă cu căruța sau cu 4x4, acest lucru poate oglindi, într-o oarecare măsură, și gradul de păstrare a identității. Dezvoltarea economică – sau recesiunea economică – poate produce surprize și în modul de autopercepere identitară a unei comunități. Astfel, se poate spune că într-un viitor nu foarte îndepărtat, vom vorbi despre dezvoltarea economică a unei comunități – care aparent nu are nici o legătură cu identitatea – așa cum vorbim despre portul popular, despre bucătăria specifică, despre limba maternă. În unele locuri oamenii au conștientizat deja că portul popular sau bucătăria specifică pot constitui o idee de afacere, ducând astfel la promovarea identității. Totul depinde, desigur, de mai mulți factori: dimensiunea comunității, zona geografică și istorică în care se află, raportul etnic, modul de expunere – sau autoexpunere – a comunității. Studiul de față încearcă să urmărească dezvoltarea unor comunități multi-etnice și să caute răspunsuri la cauzele ce duc la asimilare sau, dimpotrivă, la păstrarea identității. Detalii despre mecanismele de acționare ale acestor cauze nu vom afla din studiu... vom primi, însă, certitudinea că elementele pur identitare – limba, cultura – nu sunt singurele care definesc viitorul unei comunități. Studiul realizat de sociologul Marius Cosmeanu este o primă încercare de a identifica aceste lucruri și sunt sigur că va deschide „apetitul“ pentru continuare.

*Markó Attila**

* Secretar de Stat, Departamentul pentru Relații Interetnice, Guvernul României

4x4: Modele de management în comunități multietnice*

„Predicția e dificilă, mai ales cea despre viitor.”

Niels Bohr, fizician danez

După 20 de ani. Introducere

Experiența celor aproape două decenii scurse de la căderea Zidului Berlinului ne arată că trecerea de la comunism la un sistem democratic cu economie de piață nu e tocmai un proces ușor de gestionat. Motivele sunt numeroase și complexe, unul dintre ele fiind gradul de eterogenitate etnică. Nu puțini sunt specialiștii care susțin că ritmul reformelor într-unele societăți postcomuniste ale Europei Centrale și de Est a fost mai lent decât cel preconizat în entuziasmul sfârșitului de an 1989 și pentru că proporția minorităților etnice în respectivele societăți a fost mai mare. Unul dintre argumentele celor care susțin această idee este acela că un clivaj etnic permite anumitor actori politici să deplaseze atenția publicului dinspre dezbaterile asupra unor reforme sociale, economice sau politice – necesare, dar neprofitabile din punct de vedere electoral – înspre discuții asupra drepturilor minorităților etnice (Bădescu și Kivu, 2005). Din această perspectivă, România de tranziție are specificul ei, configurat de trei factori: 1. structura etnică a populației; 2. ponderea importantă a anumitor grupuri etnice; 3. felul în care statul român/guvernele României, partidele politice, mass-media, sfera academică și, în general, grupurile de presiune și actorii importanți ai societății civile au gestionat relația dintre majoritate și minoritățile etnice.

Dacă ne uităm pe harta Europei de Est de după 1989, vom observa că statele cu problemele cele mai mari în gestionarea politicilor față de minoritățile etnice

* Se spune despre un titlu, bun sau rău, că vorbește de la sine. Cu toate acestea, trebuie să fac o precizare. Când am ales să folosesc formula „4x4”, nu am vrut să fiu nici ironic, nici malițios. Departele de mine gândul persiflării. Cu atât mai mult, cu cât sunt pietonul zilnic al unei așezări (București) în care abundența SUV-urilor, îți lasă impresia că joci în Mad Max (film australian cu gust apocaliptic, realizat în 1979). Ideea pe care o sugerez e alta: politicile publice, dincolo de orice evidențe empirice, țin de voința celui care decide implementarea lor, prin urmare, acest „4x4” trimite mai degrabă la perspectivele dorite ale relațiilor interetnice din România, pe un teren istoric destul de accidentat.

(URSS și Iugoslavia) au fost cele în care acestea s-au bucurat în perioada comunistă de anumite drepturi, de anumite forme de autonomie, în schimbul unei loialități tacite. Putem adăuga aici și cazul Cehoslovaciei (1918-1993), care însă și-a schimbat structura teritorială într-o manieră mult mai elegantă politic decât primele două, prin așa-numitul „Divorț de catifea“.

România și Bulgaria, pe linia tradiției naționaliste, au avut o politică minoritară distinctă pentru această parte a continentului: politicile asimilaționiste față de minoritatea maghiară, respectiv turcă; „vanzarea“ sașilor* și evreilor, ignoranța față de romi etc. Formele diferite de raportare ale statelor comuniste la diversitatea etnică au dus la evoluții diferite în gestionarea relației majoritate-minorități și după 1989. În cazul primei categorii, drepturile acordate minorităților au fost interpretate de ideologii naționaliști drept privilegii. În cazul României și Bulgariei, evoluția relațiilor interetnice a fost mai puțin conflictuală și pentru că minoritățile de pe teritoriul lor au fost preocupate mai întâi să își revendice drepturile de care au fost private înainte de 1989 (Dimitrijevic, 2000). Ceea ce este important însă, din perspectiva lucrării de față, e că atitudinea și comportamentul social al instituțiilor statului român din comunism sunt prezente, inerțial, și în acest moment, punându-și amprenta asupra procesului de democratizare a instituțiilor administrației publice. Bineînțeles, inclusiv în cazul comunităților multietnice.

Cu peste 20 de etnii aflate pe teritoriul său, România reprezintă statul cu cele mai multe minorități etnice din Uniunea Europeană (UE), două dintre ele – maghiarii și romii – fiind și printre cele mai mari din UE. În funcție de gradul de integrare socială, politică și economică, minoritățile etnice de pe teritoriul României pot fi împărțite în trei tipuri: (1) minoritatea maghiară, (2) minoritatea romă și (3) grupul minorităților „mai mici“ (sub 100.000 de membri). Tipologia subliniază, în primul rând, faptul că minoritățile etnice din România nu formează un monolit și nu pot fi tratate unitar, sub umbrela unei singure categorii (Horváth și Scacco, 2001).

* E vorba de perceperea unei sume de bani de către statul român din partea fostei Republici Federale a Germaniei (RFG) pentru fiecare cetățean român de etnie germană plecat definitiv în acea țară. Argumentul invocat de regimul de la București era că statele care primesc cetățeni români trebuie să plătească toată suma investită de România pentru respectivii cetățeni ai săi (școlarizare, servicii de sănătate ș.a.m.d.). Sumele vehiculate în epocă variau între 60.000 și 80.000 de mărci germane *per capita*.

Tabel nr. 1. Structura etnică a populației României în 2002 (sursă: www.edrc.ro)

	Etnia	Total	[%]
1.	Români	19,399,597	89.47
2.	Maghiari	1,431,807	6.60
3.	Romi (Țigani)	535,140	2.46
4.	Ucraineni	61,098	0.28
5.	Germani	59,764	0.27
6.	Ruși-lipoveni	35,791	0.16
7.	Turci	32,098	0.14
8.	Tătari	23,935	0.11
9.	Sârbi	22,561	0.10
10.	Slovaci	17,226	0.07
11.	Bulgari	8,025	0.03
12.	Croați	6,807	0.03
13.	Greci	6,472	0.02
14.	Evrei	5,785	0.02
15.	Cehi	3,941	0.01
16.	Polonezi	3,559	0.01
17.	Italieni	3,288	0.01
18.	Chinezi	2,243	0.01
19.	Armeni	1,780	0.00
20.	Ceangăi	1,266	0.00
21.	Altă etnie	16,850	0.07
22.	Etnie nedeclarată	1,941	0.00
	TOTAL	21,680,974	

(1) Maghiarii reprezintă cea mai numeroasă minoritate etnică din România (6,6% din totalul populației) și, alături de romi și evrei, grupul etnic cel mai prezent pe agenda publică autohtonă, inclusiv ca țintă predilectă a discursului naționalist, prin perceperea lor, în rândul majorității, ca grup etnic cu gradul cel mai mare de amenințare*. Cu toate acestea, relația comunității maghiare din Ardeal cu majoritatea are putere de model, istoria ultimelor două decenii a acestei relații având, pe fond, un curs ascendent.

După un conflict sângeros între populația românească și cea maghiară de la Târgu Mureș/Marosvásárhely (martie 1990), moment care a readus România – la scurt timp de la evenimentele din decembrie 1989 – în atenția opiniei publice mondiale, a urmat, șase ani mai târziu, prima participare la guvernare a Uniunii Democratice a Maghiarilor din România (UDMR). Un precedent, spunea președintele de atunci al Statelor Unite, Bill Clinton, cu titlu de model pentru toate statele noilor democrații est-europene. Și nu numai pentru ele. A urmat apoi ceea ce aș numi „secularizarea UDMR“, principala formațiune politică a maghiarilor din România coabitând, de atunci (1996-2008), cu toate formațiunile politice care s-au aflat la guvernare, indiferent dacă ele erau de orientare creștin-democrată, social-democrată sau liberală.

Dincolo de toate criticile sau atacurile din sfera publică la adresa acestei coabitări, angajarea politică a UDMR la nivel decizional și strategic a făcut dovada unei loialități care a redus distanța socială dintre români și maghiari și a mai demolit spiritele aprinse în 1990. Bunăoară, în momentul de față, prezența unui ministru sau a unui alt reprezentant al statului român din partea UDMR a devenit o imagine familiară. Mai mult, această prezență a contribuit la o mai bună cunoaștere din partea opiniei publice românești a capacității sau, după caz, a incapacității manageriale a specialiștilor sau politicienilor delegați de comunitatea maghiară în structurile puterii de la București. Cu alte cuvinte, participarea la diversele parteneriate politice de după 1989 a însemnat și asocierea UDMR cu virtuțile și defectele respectivelor coaliții, făcând astfel posibil accesul majorității la intimitatea politică a Uniunii și reducând semnificativ suspiciunea față de o formațiune politică despre care, în ultimii 19 ani, s-a spus multe, inclusiv că e de factură teroristă.

Aceasta ar putea fi „versiunea demo“ a unei istorii pe care România o poate promova (și) pe plan extern. Fără îndoială, modelul este perfectibil, dar, ca să

* Conform sondajului de opinie realizat de CSOR, în mai 2007, despre percepția relațiilor interetnice din România.

luăm exemplul cel mai abrupt, e incomparabil mai funcțional decât cel din Serbia vecină. Modelul este perfectibil în primul rând prin nevoia unui plus de maturizare a instituțiilor statului român, la nivel central și local în egală măsură. Există încă disfuncționalități, reflexe, sedimentări la nivelul comportamentului instituțional care indică fie inerția fostelor regimuri politice*, fie metehnele politicilor publice din ultimii 19 ani (educaționale, culturale ș.a.m.d.). Voi ilustra cu un singur exemplu. Simplu și, cred, îndeajuns de grăitor: o discuție purtată în 2002, la realizarea recensământului, între un operator de teren, adică un angajat al statului român, și unul din respondenții săi, cetățean al aceleiași stat...

Operator: - Ce naționalitate aveți?

Respondentă: - Maghiară.

Operator: - Și soțul?

Respondentă: - Și el.

Operator: - Sigur?!

Respondentă: - Da...

Operator: - Copii aveți?

Respondentă: - Da. Trei.

Operator: - Ei ce naționalitate au?...

(2) Romii constituie, ca pondere, a doua minoritate etnică din România. Conform ultimului recensământ (2002), numărul lor se ridică la 535.140 de persoane (2,47% din totalul populației). Mulți specialiști susțin, însă, că această populație este mult mai numeroasă, estimările variind de la un milion, la două sau chiar trei milioane. Conform datelor demografice oferite de Institutul Național de Statistică (INS), 51,48% dintre romi declară că au ca limbă maternă româna, 43,98% limba romanes și 4,48% limba maghiară. Structura confesională a comunității este următoarea: 81,88% ortodocși, 6,44% penticostali, 3,80% romano-catolici, respectiv 3,06% romi de alte religii. Cât privește școlarizarea,

* Multe din grupurile etnice ale regiunii au cunoscut de-a lungul istoriei lor atât statutul de majoritar cât și pe cel de minoritar. Dacă facem o comparație între, să spunem, comportamentul de minoritar/majoritar al românilor ardeleni, respectiv cel de majoritar/minoritar al maghiarilor din aceeași regiune în primul și ultimul deceniu al secolului 20, observăm că există numeroase trăsături comune, revendicările minoritarului și soluțiile majoritarului fiind aproape aceleași în cele două cazuri.

mai bine de un sfert dintre ei (25,6%) sunt analfabeți, ponderea fiind de 20,6% în rândul bărbaților și de 30,8% în rândul femeilor.

Ca fundal istoric, au trebuit să treacă mai bine de cinci secole de la prima atestare documentară a romilor din România (1358), pentru ca să putem vorbi de un proces de transformare a lor într-un grup etnic unitar (a doua jumătate a secolului 20). În epoca modernă, ceea ce conferea structură acestei etnii erau așa-numitele „neamuri“ (fierari, spoitori, cocalari, căldărari, rudari, lingurari, ciobotari, lăutari, florari, geambași, ciurari, argintari, ursari, mătăsari, aurari, zlătari sau cărămidari). Lor li se adăugau comunitățile de romi româniizați (vâtrași), maghiarizați (romungro, gabor) și turcizați (Haller, 2008). Mai merită să amintim că, în secolul trecut, asemenea multor altor etnii, și istoria romilor a fost marcată de cele două ideologii majore ale veacului: nazismul* și comunismul**.

După 1989, evoluția romilor e specifică unei comunități periferice, marginale, ea fiind marcată de problemele nu atât identitare, cât existențiale***. Însă, cultura politică pre-democratică în rândul unei părți a majorității în privința înțelegerii Celuilalt, prejudecățile („decalaj cultural“, „înapoiere“, „degradare morală“, „igienă precară“ etc.), ideile rasiste, discriminările, discursul mediatic tendențios și lipsa politicilor coerente, articulate pentru integrarea romilor au completat „arsenalul“ îndreptat împotriva unei comunități care părea victima perfectă. Tot acest context nu putea să nu ducă și la situații critice.****

Unul dintre elementele fundamentale care delimitează etnia romă de restul minorităților etnice este lipsa unei țări-mamă. La nivel mental, acest neajuns schimbă regulile jocului, imposibilitatea referinței la o „țară de origine“, adică lipsa unui sprijin politic, financiar sau moral din partea unui alt stat decât cel român, definește o cu totul altă raportare la majoritate decât în cazul celorlalte grupuri etnice din România. Relația de putere dintre romi și români devine astfel

* Holocaustul a atins și comunitatea romilor din România, 36.000 de romi fiind deportați în Transnistria. Acestora li se adaugă romii din Ardeal, pe atunci parte a Ungariei, țară din care au fost deportați în lagăre de exterminare 28.000 de romi (Haller, 2008).

** Industrializarea și procesul de modernizare i-a obligat pe mulți romi fie să revină la o viață semi-nomadă, fie să își câștige traiul din activități desfășurate în economia informală.

*** După 1989, majoritatea covârșitoare a romilor angajați la fostele întreprinderi de stat (peste 90%) a intrat în șomaj, problemele sociale majore provocate de această nouă situație fiind departe de a fi rezolvate în prezent (Haller, 2008).

**** În primii ani ai tranziției, sentimentele xenofobe și incapacitatea autorităților de a gestiona/controla situația au dus la peste 30 de conflicte în așezări locuite și de romi. Agresiunile împotriva lor au luat și forme extreme: violență fizică, arderea caselor și lișaj.

net diferită de cea, să spunem, dintre maghiari și români, germani și români, evrei și români ș.a.m.d. Această situație este completată de fragmentarea internă sau de incapacitatea de până acum a reprezentanților comunității rome de a forma o elită (trans)politică unitară, cu acțiuni și mesaje convergente. De partea cealaltă, a majorității, disfuncționalitatea principală la nivel macrosocial o constituie incoerența managerială a autorităților statului român în gestionarea problemelor romilor. Acestea sunt câteva dintre elementele care au făcut ca situația romilor, în ansamblu, să nu se fi modificat major față de perioada de început a tranziției.

Noutățile notabile ale ultimilor ani sunt semnele conturării unei elite rome eterogene și transferarea tematicii rasiste la adresa lor și în afara țării. Prezența tot mai numeroasă a romilor din România în statele Uniunii Europene a atras o prezență pe măsură a lor în discursul politic și mediatic din aceste state. Nu totdeauna, însă, într-un context fericit. Cazul cel mai cunoscut îl reprezintă, fără îndoială, Italia. Rețeta folosită de jurnaliștii și politicienii din Peninsula a fost simplă și lipsită de inedit: generalizarea unor cazuri criminale sau de violență fizică individuale (ne semnificative statistic) pentru incriminarea unei întregi comunități. Nu e momentul și nici spațiul suficient aici pentru a detalia resorturile, dinamica și rezultatele acestei campanii mediatice. Cert este că ea a avut un impact puternic și în rândul opiniei publice românești. În urma ei, cel puțin la nivelul simțului comun și la cel al conținuturilor media românești, o parte a românilor s-a solidarizat cu romii din empatie, făcând paralela cu discursul negativ din presa occidentală la adresa românilor „neaoși”. Un alt segment de societate, însă, a preluat retorica din presa italiană. „Bigoții”^{*} români, folosindu-se de acest prilej pentru a mai ataca o dată minoritatea romă, au prins doi iepuri deodată: pe de o parte, au putut rediscuta „problema gravă” pe care o reprezintă minoritatea romă în societatea românească, iar pe de altă parte, au putut pleda pentru inocența concetățenilor majoritari aflați în Italia, spunând că toate belelele de care îi acuză Occidentul pe imigranții români sunt, de fapt, comise de romi. În fine, o a treia categorie o reprezintă indiferenții și cei care nu vor să audă de subiect.

(3) Grupul format de minoritățile etnice „mai mici” sau „alte decât maghiară” (și romă), ca să preiau stângacea formulare folosită în Parlament pentru

* Sociologul american Robert K. Merton identifică patru tipuri posibile de membri ai unei majorități, în funcție de atitudinea și comportamentul lor față de minorități: 1. *liberalii absoluți* (nu au prejudecăți și nu discriminează o minoritate, chiar dacă acest comportament îi costă); 2. *liberalii de conjunctură* (care se consideră lipsiți de prejudecăți, dar care „vor merge cu valul” dacă atitudinea lor i-ar putea costa); 3. *bigoții timizi* (toți cei care au prejudecăți față de minorități, dar acționează într-o manieră egalitară din cauza legilor sau a intereselor financiare) și 4. *bigoții activi* (care au prejudecăți puternice față de grupurile etnice și le discriminează); (Merton, 1949).

desemnarea grupului parlamentar al minorităților etnice, este format din albanezi, armeni, bulgari, cehi-slovaci, croați, evrei, germani, greci, italieni, macedoneni, polonezi, ruși-lipoveni, ruteni, sârbi, tătari, turci, ucraineni. Îi mai putem adăuga aici, pe aromâni și pe ceangăi, nerecunoscuți ca minoritate de către statul român. Evoluția tuturor acestor minorități după 1989 este semnificativ diferită de cea a maghiarilor sau romilor, în primul rând prin faptul că multe dintre ele, datorită dimensiunilor mici, au ca principal obiectiv păstrarea identității lor culturale (Horváth și Scacco, 2001). Din acest motiv, rareori se întâmplă ca problemele lor să atragă atenția mass-media și a opiniei publice românești. Excepțiile notabile, cu o vizibilitate publică mai mare, sunt evreii (prin tradiția discursului antisemit autohton) și ceangăii (prin asocierea cu maghiarii). Astfel, nici volumul de informații, nici literatura de specialitate dedicată lor nu se compară cu numărul studiilor, sondajelor sau cărților scrise despre maghiari și romi, cunoașterea minorităților care alcătuiesc acest al treilea tip fiind implicit mai săracă. În completarea acestei cunoașteri vine, în parte, și lucrarea de față.

Obiective

Care este situația minorităților mai puțin „cotate” pe agenda politică românească? Cum au evoluat polonezii, tătarii sau ceangăii ultimelor două decenii și, mai ales, unde se află aceste comunități în prezent? Ce evoluție a avut restul comunităților etnice din România, egale constituțional cu primele? Care sunt disfuncționalitățile sau bunele practici ale relației lor cu majoritatea? Sunt doar câteva dintre întrebările care au născut ideea acestei lucrări. Principalele întrebări, însă, la care încercăm să răspundem prin demersul nostru sunt: 1. Ce anume face o comunitate etnică să funcționeze mai bine pe anumite planuri decât alta? și 2. Care sunt factorii care le conferă comportamente și trăsături comune/diferite?

Studiul, realizat la inițiativa Centrului Regional Project on Ethnic Relations (PER) pentru Europa Centrală, de Est și de Sud-Est, în cadrul unui program sprijinit de către Departamentul pentru Relații Interetnice al Guvernului României*, își propune o analiză calitativă a patru comunități etnice rurale din România (vezi Fig.1): polonezii din Solonețu Nou (județul Suceava), romii din Coltău (Maramureș), ceangăii din Cleja (Bacău) și tătarii din Valu lui Traian (Constanța).

Fig.1

* O prezentare intermediară a cercetării a avut loc în iunie 2008, la București, în cadrul unei dezbateri la care au participat reprezentanți ai administrației publice și ai altor instituții guvernamentale, ai organizațiilor nonguvernamentale de profil, jurnaliști, experți și reprezentanți ai minorităților.

SWOT: pe lângă prezentarea celor patru comunități, cu punctele slabe și punctele tari ale fiecăreia, lucrarea încearcă și să identifice oportunitățile și amenințările în administrarea acestor tipuri de comunități, adresându-se, în primul rând, administrației publice (locale și centrale) și reprezentanților comunităților etnice. Ca grup țintă, însă, informațiile oferite pot folosi și altor părți implicate sau interesate de problematică (mass-media, organizații nonguvernamentale de profil, experți, sfera academică).

Algoritmul studiului

Studiul a parcurs următorii pași:

- documentare, culegere de informații pentru elaborarea strategiei de cercetare (date statistice, literatură de specialitate, studii, monografii, informații primite de la organizațiile locale sau centrale ale etniilor cercetate).
- monitorizarea presei și a informațiilor relevante din rețeaua Internet (articole, interviuri, forumuri, pagini de Internet ale celor patru comunități, ale ministerului de resort, ale altor instituții de stat sau organizații care se ocupă cu problemele minorităților din România)
- discuții cu experți și reprezentanți ai celor patru comunități pentru selecția localităților și proiectarea cercetării
- munca de teren propriu-zisă, *site-visit-uri* în cele patru comunități selectate și în alte localități relevante (observație nonparticipativă, note, înregistrări video, interviuri cu experți, reprezentanți ai administrației publice locale și centrale, lideri locali, oameni de afaceri, preoți, profesori, medici, alți membri ai comunității, „bătrânii satului“, membri ai unor comunități vecine)
- prelucrarea și interpretarea datelor
- redactarea și predarea lucrării

Criterii de selecție

Cele patru etnii au fost stabilite de finanțator. Alegerea lor a urmărit o mai bună cunoaștere a ultimelor două din cele trei categorii de minorități ale tipologiei folosite. Cercetarea nu are pretenția de reprezentativitate la nivel național, grupurile etnice selectate neconstituind un eșantion pentru etniile pe care le reprezintă în România. Am ales, însă, cele patru comunități cu intenția de a pleca de la experiențele lor și de a propune câteva idei care să poată fi utile oricărei administrații publice locale care are de gestionat comunități multietnice. Prin urmare, recomandările acestui studiu nu privesc exclusiv cele patru comunități, administrațiile lor, ci administrația locală a tuturor comunităților similare din mediul rural.

Criteriile pe care le-am avut în vedere la selecția comunităților/localităților au fost următoarele:

1. *reprezentativitate* (comunitățile etnice selectate să acopere cât mai multe din caracteristicile grupului etnic din care face parte);
2. *diversitate* (localitatea selectată să fie multietnică);
3. *proximitate* (comunitatea să se afle în apropierea altor comunități de aceeași etnie*, într-o zonă specifică etniei respective);
4. *relații de putere* (raporturile dintre etnii în localitățile alese să difere, adică să existe și poziții „dominante“, și „de subordonare“, de ambele părți, atât de partea minorităților, cât și a majorității);
5. *mobilitate* (cele patru comunități etnice să difere ca dinamică profesională, dar și migrațională internă sau/și internațională);
6. *pondere* (pentru mai multă relevanță, etnia selectată să reprezinte peste 20% din populația comunității în care trăiește);
7. *dimensiune* (cele patru localități să difere între ele ca populație);
8. *spațialitate* (pe cât posibil, cele patru așezări să difere ca structură spațială).

* La aceste criterii, am întâmpinat o dificultate în cazul romilor, dată fiind eterogenitatea acestei etnii în România. Selectarea comunității din Coltău a fost decisă de restul criteriilor.

Prezentare generală

Tabel nr. 2. Structura pe etnii a localităților cercetate (sursa: INS și primării)

	Romi	Ceangăi	Polonezi	Tătari	Ucrainieni	Maghiari	Români	Populația
<i>Coltău</i>	37%	-	-	-	-	62%	1%	2254
<i>Cleja</i>	-	98%	-	-	-	-	2%	7060
<i>Solonețu Nou</i>	-	-	97%	-	2%	-	1%	718
<i>Valu lui Traian</i>	2%	-	-	20%	-	-	78%	10.139

Coltău/Koltó (județul Maramureș)

„Dacă ești exigent cu tine, impui această exigență și altora din comunitate.“
(localnic maghiar)

Satul Coltău (atestat documentar din 1405) e situat la aproximativ 15 km de Baia Mare, proximitate care îi conferă anumite avantaje, în primul rând în privința comerțului și a pieței forței de muncă. Nivelul de dezvoltare al comunității este, în contextul ruralului autohton actual, mediu spre prosper. Situat într-o zonă geografică deluroasă, așezarea reprezintă un punct de atracție turistică în principal pentru turiștii din Ungaria, care vin aici și pentru a vedea reședința familiei Teleki (o clădire superbă cândva, dar ajunsă în paragină în prezent), dar și locul în care a scris și și-a petrecut luna de miere cunoscutul poet maghiar Sándor Petőfi. De asemenea, localitatea constituie pentru mulți turiști „comandamentul“ de unde pleacă pentru a vizita alte zone turistice ale Maramureșului.

Coltău are o populație de peste 2.200 de locuitori, dintre care mai bine de o treime sunt romi, aceștia trăind în cea mai mare parte într-o „colonie“ de la marginea satului. Maghiarii formează restul de aproape două treimi, prezența românilor fiind „neglijabilă“ (15 persoane). În 2004, în urma unui referendum, satul a redevenit comună, statut pe care l-a avut și înainte de 1968, când, în urma reformelor administrative, a devenit parte a comunei Săcălășeni.

Insight:

- principalele preocupări: agricultura, zootehnia și agroturismul

- circa o treime dintre tineri lucrează în Baia Mare
- aproximativ 100 de romi din sat lucrează în Baia Mare, la o fabrică de mobilă pentru o firmă de profil occidentală
- mulți săteni lucrează sezonier în Ungaria
- când în sat sunt munci la care e nevoie de forță de muncă necalificată, romii sunt primii chemați ca zilieri
- mai mult de jumătate dintre romi trăiesc din ajutor social
- disfuncționalități în administrarea terenurilor, o problemă care ar putea crea conflicte în viitor (unele nu au proprietar sau au un statut incert)
- primii 10 ani de tranziție au răvășit comunitatea (probleme sociale, șomaj, conflicte)
- infrastructura stradală este proastă
- colonia de romi de la marginea satului accentuează statutul de „marginali“ al romilor
- prezența de odinioară a poetului național al Ungariei în sat constituie principalul „brand“ identitar al satului și poate fi folosit ca un posibil vector pentru a atrage mai mulți turiști
- este printre puținele sate cu tradiție maghiară din zonă, pe care nu le-a atins procesul de asimilare din perioada comunistă, aspect care le dă localnicilor maghiari o anumită mândrie și o cultură politică specifică
- maghiarii mențin și își dezvoltă relații de parteneriat cu organizații și instituții din Ungaria (organizații nonguvernamentale, Biserică etc.)
- deși dezbinăți, romii au caracteristicile unei comunități mature
- numărul celor care vin aici pentru a le cunoaște stilul de viață și cultura este relativ mare, aspect care îi motivează pe romi, spre deosebire, de exemplu, de un alt grup etnic studiat, polonezii din Solonețu Nou, care „sunt obosiți“ de numărul mare de străini, turiști și cercetători, care vin să le cunoască satul, stilul de viață și tradițiile
- o problemă majoră o constituie faptul că mulți romi nu mai vorbesc maghiara, predarea acestei limbi fiind oprită în perioada comunistă
- relații politice conflictuale: la ultimele alegeri locale s-a schimbat primarul (UDMR) cu un independent, schimbare care a fost

percepută și ca „o mică revoluție“, având în vedere frustrările sătenilor în urma derapajelor manageriale ale fostului primar (insuficienta comunicare cu sătenii, lipsa deschiderii față de ceilalți lideri locali, proasta gestionare a fondurilor, abuzurile)

- satul nu are încă o clădire a primăriei, ea funcționând în acești patru ani de după referendum în casa fostului primar
- temerile românilor din zonă la referendumul pentru independența satului s-au dovedit a fi nefondate
- liderii locali dinamici, vizionari și pragmatici (atât de partea romilor, cât și de partea maghiarilor)
- „vom trăi după cum ne educăm azi tineretul“ – lider local rom
- „nu putem rezolva situația romilor decât cu ei“ – lider local maghiar;
- relațiile dintre maghiari și romi sunt mai degrabă de concurență sau de cooperare decât de conflict sau confruntare; o aculturație și o realitate socială construită altfel decât în *mainstream*, cu eforturi de ambele părți pentru a păstra tradiția unei conviețuirii pașnice („nu am inventat-o noi, așa a fost de când ne știm, iar când a început să scârțâie, ne-am revoltat și am încercat să redresăm situația“ – localnic);
- natalitate mai mare la romi decât la maghiari
- unicul dispensar din sat este amenajat în casa doctoriței
- starea de sănătate a populației este relativ bună, principalele neajunsuri fiind cultura medicală și educația de planificare familială a romilor
- cazuri rare de exogamie

Cleja/Klészse (județul Bacău)

„Omul, dacă nu își simte rădăcinile, nu are curajul să se dezvolte.“
(localnic, ceangău maghiar)

Satul Cleja se află la aproximativ 20 de km sud-vest de Bacău, într-o zonă deluroasă, și a devenit cunoscută în România după ce aici a auzit și a notat Vasile Alecsandri, în 1843, balada Miorița. Satul este divizat în trei părți mai mici: Buda

(partea de jos), Cleja (centru) și Alexandrina (sus). Din totalul de 6.864 de locuitori înregistrați la ultimul recensământ (2002), 97,8% sunt catolici, 1,6% ortodocși, în comunitate mai trăind și pentecostali și adventiști. Unele surse susțin că dacă îi includem și pe clejanii plecați la muncă în străinătate, populația reală depășește 7.600 de locuitori. Limbile vorbite sunt maghiara (dialectul ceangăiesc*), vorbită de majoritatea clejenilor, și româna.

Ca în toată regiunea Bacăului unde locuiesc ceangăi, și în Cleja atmosfera este destul de tensionată. De ani buni toată regiunea și problematica ceangăiască a devenit subiect de dispută între mai multe părți: Biserica Catolică, statul român, statul maghiar, serviciile secrete aferente, organizațiile civice, istorici, experți, politicieni, mass-media, diplomați străni și Consiliul Europei. Din acest motiv, localnicii sunt în mare parte reținuți, iritați și chiar suspicioși, în sensul că orice străin e primit, măcar de una dintre tabere, cu circumspecție.

Insight:

- climat social disfuncțional spre patologic (potențialitate ridicată de conflict, nerespectarea drepturilor ceangăilor maghiari, presiuni psihologice și timorarea minorității de către majoritate, victimizare de ambele părți, majoritari cu comportamente de minoritari, abuzuri din partea autorităților, comportament instituțional autoritar, lipsă de flexibilitate)
- inerție a vechiului sistem de gestionare a problemelor venite din partea ceangăilor maghiari
- polițistul, cadrul didactic și preotul sunt autoritățile absolute în sat
- „Preoții din zonă sunt medievali, au putere inchizițională. Sunt în stare să oblige o femeie să se spovedească în română, nu în maghiară, pentru că altfel nu o absolvă de păcate“ – localnic, ceangău maghiar
- presiuni psihologice, intimidări și amenințări la adresa celor care își asumă identitatea, originea maghiară; presiuni asupra celor care inițiază proiecte de păstrare a identității ceangăiești; timorarea de către profesori a copiilor care doresc să învețe limba maghiară

* O parte a ceangăilor se declară de origine română și vorbesc limba română în viața de zi cu zi. O altă parte se declară de origine maghiară, folosind în exprimarea zilnică limba/dialectul ceangăiesc (o limba maghiară arhaică având, la rândul ei, mai multe dialecte, în funcție de locul în care se vorbește). În această a doua categorie există și ceangăi care, vorbind aceeași limbă maghiară arhaică, subliniază originea lor ceangăiască, înțelegând prin aceasta că există o diferență față de maghiari, chiar dacă numai în câteva aspecte (cântece, dansuri, tradiții); (Andreescu și Enache, 2002).

- proiectele ceangăilor maghiari au îndeosebi regim de „avarie identitară“
- abuzuri (relatate și în presă) în activitatea primarului (scoaterea la munca pământului, în interes personal, a copiilor de la școală)
- sărăcie, ritm lent de dezvoltare comunitară; nivel de trai sub cel mediu din țară
- probleme sociale grave („frica vine și din frica existențială de zi cu zi“)
- o parte a tinerilor pleacă să muncească în străinătate
- problema majoră la nivel comunitar este cunoașterea limbii și a istoriei (pe fondul propagandelor venite de la „combatanți“); lipsa informațiilor, faptul că nu își cunosc istoria, trecutul, crează un blocaj comunicațional și o anume confuzie a valorilor (ceangăii maghiari care nu vor educație în limba maghiară, sentiment de apartenență incert); „ne trebuie semne că țara-mamă nu a renunțat la noi“ (localnic, ceangău maghiar)
- în comunitate există o migrație spre neoprotestantism (pentecostali și adventiști) care reconfigurează atât structura confesională a comunității, cât și cultura sa politică
- programele culturale ale ceangăilor maghiari se reduc (din lipsa resurselor, dar mai ales din lipsa unei elite care să elaboreze și să gestioneze aceste proiecte) la activități culturale și educative (dansuri populare, concursuri de poezii, baluri, Zilele Sf. Gheorghe, seri de lectură, festivaluri, tabere de folclor, tabere pentru copii sau tineret în Ungaria, educație religioasă pentru copii)
- manipularea datelor de la ultimele două recensăminte (numărul celor care s-au declarat ceangăii fiind mai mare decât al celor înregistrați ca atare)
- „trebuie să îi educi treptat, nu să iasă la lumină brusc“ – lider local
- în prezent sunt patru organizații importante ale ceangăilor maghiari, dar slabe ca eficiență și impact
- ceangăii maghiari nu au elita care să le promoveze interesele, iar cei care ating un anumit nivel de educație pleacă din sat
- ajutoare sociale din Ungaria: computere, medicamente, bilete de tren pentru intervenții chirurgicale/operații, cursuri de igienă sanitară, consultanță medicală.

Solonețu Nou/Nowy Soloniec (județul Suceava)

„Mulți se gândesc să plece.”
(localnic polonez)

Solonețu Nou e un sat mai izolat, situat la aproximativ 50 de km vest de Suceava, într-o zonă geografică atractivă, cu potențial turistic ridicat, în apropierea mănăstirilor din Bucovina. Așezarea a fost fondată în 1834 de către 30 de familii de polonezi sosite aici de pe valea râului Soloniec. Solonețenii reprezintă, în momentul de față, cea mai mare comunitate compactă de polonezi din România, motiv pentru care așezarea constituie un punct de atracție nu doar pentru turiștii polonezi, dar și pentru diverși cercetători care vin din Polonia să studieze tradițiile și obiceiurile unei comunități poloneze arhaice, cu o limbă aparte față de poloneza literară de azi. Străinii au sosit, însă, într-un număr atât de mare în ultimii ani, încât localnicii, încep să îi găsească „obositori”.

Nivelul de dezvoltare al satului este unul mediu, puține fiind semnele care să indice un ritm de dezvoltare economică. Principalul proiect local al ultimilor decenii este autostrada care leagă Solonețu Nou de Suceava și care a fost construită de către autoritățile române ca rambursare parțială a datoriei față de Polonia, în timpul primului mandat al președintelui Aleksander Kwasniewski.

Ca în majoritatea satelor cu populație poloneză, și în Solonețu există „Casa Polonă” (Dom Polski), cea din Solonețu Nou fiind ridicată cu sprijinul guvernului de la Varșovia. În această clădire au loc activitățile culturale și cele prilejuite de sărbătorile anuale sau ocazionale din sat (manifestările organizate cu ocazia sărbătorilor religioase, nunți, praznice, petreceri, întâlniri de diverse tipuri, expoziții). Tot aici își desfășoară activitatea și ansamblul folcloric „Soloncanka”. În plus, la Dom Polski sunt cazați și străinii mai puțin pretențioși care vizitează satul.

Din totalul de 3.671 polonezi, câți trăiesc în România conform recensământului din 2002 (lideri ai comunității estimează la aproximativ 10.000 de persoane această populație, „numai că, din diverse motive, mulți polonezi se declară români”), 2.609 trăiesc în județul Suceava. Dintre aceștia, în prezent, 220 de familii (718 de suflete) trăiesc în Solonețu Nou. În 1929, însă, comunitatea polonezilor din România număra în jur de 80.000 de persoane.

Izolarea Solonețului, ca și a altor sate poloneze, a făcut posibilă păstrarea tradițiilor și a limbii, dar a generat și o înapoiere a comunității. Dezvoltarea din ultimii ani,

chiar dacă lentă, aduce cu sine și progres. Progres care poate avea, însă, un efect nedorit:

„[...] asimilarea lingvistică, dar și culturală a polonezilor bucovineni în cadrul majorității românești este, în viitor, inevitabilă. Viitorul satelor bucovinene locuite de compatrioții noștri depinde de dezvoltarea turismului și de intensificarea, din acest punct de vedere, a contactelor cu țara. Se pare că tocmai un asemenea proces ar putea stopa, într-o mare măsură, tendințele de asimilare. Deosebit de important pentru persistența, în continuare, a comunității poloneze în discuție este formarea elitelor care, până acum, pur și simplu nu există“. (Losek, 2005)

Insight:

- statul polonez reprezintă actorul care se implică cel mai mult în proiectele comunității poloneze din România: școli, infrastructură, proiecte culturale ș.a.
- relația cu țara-mamă este mai puternică decât în cazul multor minorități etnice din România; eforturile guvernelor poloneze de a-i ajuta pe conaționali lor din România sunt constante și vizibile
- comunitatea din Solonețu Nou are caracteristicile unui grup minoritar izolat (mai puțin comunicativ, conservator, fără prejudecăți, dar reținut, mai puțin racordat la ritmul global);
- modele culturale ale țării-mamă sunt prezente și aici: poziția centrală a Bisericii Catolice, orientarea prooccidentală, sistem de valori central european, sentimentul unei identități încercate, dar puternice
- unul dintre proiectele de anvergură susținute de guvernul de la Varșovia și care include întreaga comunitate poloneză din zonă e „Copiii Bucovinei“ (program educativ complex, care nu privește doar copiii de etnie polonă, și care constă în acordarea de burse, traininguri sau cursuri de perfecționare a profesorilor, investiții în baza materială, ajutor medical și social ș.a.); programul a apărut ca răspuns la nivelul scăzut al educației în localitățile românești în care trăiesc polonezii
- o parte a tinerilor din sat pleacă la burse oferite de asociații și fundații din Polonia
- relații cordiale între liderii locali: fiecare își știe rolul și rostul;

responsabilitățile și aria de activitate ale fiecăruia sunt bine delimitate; negocierea, cooperarea și găsirea de soluții practice primează

- vecini ucrainieni într-un cătun din apropiere (Maidan)
- fabrici deschise în România de firme din Polonia atrag forța de muncă din satele poloneze, inclusiv din Solonețu Nou
- autoritatea Bisericii Catolice este mai mare în sat decât a administrației publice locale
- zona ar putea atrage turiști din Polonia, dar și din alte părți, având în vedere proximitatea mănăstirilor din Bucovina și potențialul turistic extraordinar al regiunii; serviciile pe care le pot oferi localnicii, tradiția și ospitalitatea lor sunt atuuri pentru dezvoltarea turismului rural în zonă
- spre deosebire de alte locuri, cei întorși din străinătate nu aduc un plus semnificativ, „investițiile nu sunt atât de vizibile ca în alte sate cu căpșunari“ (lider local)
- reprezentanții generației vârstnice au, de obicei, probleme în folosirea corectă a limbii române, generația de mijloc este bilingvă, iar copiii învață limba română abia din grădiniță sau din școală
- copiii merg des în Polonia, ceea ce le deschide alte perspective, pentru cei mai muți tineri, însă, e greu să se întrețină ca studenți în țara-mamă
- sunt, prin tradiție, foarte buni constructori de case (fondatorii satului erau constructori de case), un potențial nu îndeajuns în exploatat în prezent
- alte preocupări: zootehnie, exploatarea pădurilor (mai chibzuită decât în alte zone din țară), recoltarea de fructe de pădure, plante medicinale
- activitatea comercială la nivel local este redusă
- comunitatea duce lipsă de dascăli, sunt profesori foarte puțini
- există o rivalitate puternică și cu tradiție între satele poloneze din zonă (Pleșa, Cacica, Poiana Micului)
- prima școală din sat a fost deschisă în 1870, ea fiind desființată în 1945, când 523 de persoane din sat au fost deportate în Polonia, pentru a fi redeschisă după 1989

- actualul președinte al Uniunii Polonezilor din România (organizație cu sediul în Suceava, dar având, în total, 14 filiale în țară), este Ghervazen Longher, din Solonețu Nou, domnia sa fiind și reprezentantul comunității polone în Parlamentul României.
- „Zilele culturii poloneze“, eveniment anual care cuprinde simpozioane științifice, expoziții artistice, spectacole folclorice
- o dată la șase luni se organizează concursuri naționale de recitare, la care participă zeci de copii și tineri
- „Sărbătoarea roadelor“ reprezintă una dintre cele mai importante evenimente laice din sat. Alte sărbători: „Ziua culturii polone“, ateliere de traducere, vernisaje, expoziții, festivaluri de cântece și dansuri, spectacole sau seri de poezie, evenimente dedicate bucătăriei poloneze, „Ziua Poloniei“, „Ziua femeii“.

Valu lui Traian/Asanși (județul Constanța)

„Din moment ce nu avem țigani, nu avem nici cerșetori și ne mândrim cu asta.“
(localnic tătar)

Comuna Valu lui Traian este situată la 12 km vest de Constanța, denumirea ei apărând pentru prima dată în documentele oficiale din octombrie 1925. Potrivit datelor ultimului recensământ (2002), populația totală a localității era de 8.224 de persoane, dar ultimele estimări indică o populație care depășește 10.000 de locuitori, creștere datorată atât poziției apropiate de Constanța, cât și situării localității pe autostrada care duce spre Marea Neagră. Din acest motiv, îndeosebi în ultimii ani, tot mai mulți constănțeni, dar nu numai, și-au cumpărat locuințe și se stabilesc aici, fiind, totuși, aproape de oraș.

Comuna este formată dintr-o singură localitate, Valu lui Traian, ea luând naștere după împărțirea administrativ-teritorială din 1967, când satele Valea Seacă și Valu lui Traian, „așezări care s-au dezvoltat atât de mult datorită ritmului intens de construire, încât s-au apropiat una de cealaltă și s-au contopit“ (lider local). Cele două localități au existat ca așezări tătărești distincte sub numele de Hasancea (Valu lui Traian) și Omurcea (Valea Seacă). Tipul de sat este înșurat de-a lungul șoselei naționale și a căii ferate Constanța-Cernavodă pe o lungime de 4,5 km. De o parte și de alta sunt străzi paralele și perpendiculare.

Valu lui Traian se află într-un proces de dezvoltare continuă, stimulat și de concesionarea unor terenuri pentru construirea de locuințe. Creșterea vertiginoasă a populației românești în comună reduce tot mai mult puterea comunității tătarăști pe plan local, riscul asimilării fiind, și în acest caz, foarte mare.

Insight:

- principala organizație a tătarilor din comună este filiala locală a Uniunii Democratice a Tătarilor Turco-Musulmani din România (UDTTMR); activitatea ei se axează în special pe proiecte legate de identitatea religioasă (renovarea sau construirea geamiei, comemorări, amenajarea cimitirului) și pe activități culturale (ansamblu de dans, costume populare, cântece, reluarea tradiției concursurilor de trântă ș.a.)
- nivelul economic, dinamica vieții de afaceri locale e mult mai intensă decât în celelalte trei comunități
- grupul liderilor tătari are toate ingredientele unei elite care vrea și știe să-și promoveze interesele
- cultura civică a liderilor tătari este una caracterizată de nonconflictualitate și de o anumită atitudine obedientă, noncritică, față de instituțiile statului român, chiar și în cazurile în care există excese (de exemplu, poziții discriminatorii față de alte etnii din România)
- aculturație puternică la nivel local (sistem de valori în mare parte comun cu cel al românilor din regiune, fapt care conferă tătarilor din Valu lui Traian imaginea de „minoritate cuminte“, integrată sau „învinșă“ de politicile de integrare/asimilare ale statului român)
- activități: concursul de trântă, dansuri, vizite în Crimeea, zile de sărbătoare („Ziua tătarilor“, „Ziua eroilor turci“)
- localitatea e situată relativ aproape de zona Murfatlar, potențial care ar putea fi exploatat
- comuna se dezvoltă foarte rapid, se extinde, dar în detrimentul tătarilor; nu mai e un sat de tătari; „atrofierea comunitară“ a tătarilor din Valu lui Traian este evidentă
- circa 5.000 de români nou-veniți în comună după 1989

- emigrează doar romii; tinerii nu pleacă pentru că își găsesc de lucru la firme sau companii din Constanța, Năvodari, pe Litoral sau lucrează ca sezonieri la muncile agricole
- localitate afectată în ultimii ani de inundații
- școala tătarească a fost desființată în 1956 („anul cu cea mai mare producție, foarte mulți localnici atunci și-au făcut case“)
- nu există o tradiție meșteșugărească a tătarilor
- reapar unele tradiții tătarești (nunțile, zestrea)
- relații puternice cu tătarii din Crimeea și cu Turcia
- „Turcia a forțat puțin nota la începutul anilor 90“ (lider local român)
- donații din partea politicienilor și a cetățenilor turci (îndeosebi pentru proiecte sociale sau care privesc identitatea religioasă)
- afaceri, parteneriate cu românii; climat interetnic bun; nu au existat conflicte în trecut
- autorități locale deschise spre dialog și colaborare; profesionalism și înțelegere în administrarea diversității
- un sfert din consiliul local (17 persoane) e format din tătari
- agricultura dispare ca ocupație, deoarece s-au vândut terenurile

Separarea puterilor în sat. Recomandări

Preambul

Una dintre modalitățile prin care științele sociale contribuie la aplicabilitatea politicilor publice este aceea de a dezvolta „conștiința diferenței culturale“, de a oferi mijloacele prin care coordonatorii acestor politici să poată vedea lumea socială (și) prin prisma diversității culturale, pentru a reuși astfel să deconstruiască prejudecățile pe care grupurile le au unele față de altele.

„Nimeni nu poate fi un bun *policy-maker* dacă nu are o conștiință cultivată a diferitelor valori culturale. Politicile publice care nu se bazează pe o conștiință informată despre modul de viață al tuturor celor pe care aceste politici îi afectează au puține șanse de succes.“ (Giddens, 1992)

Cele spuse de sociologul britanic se aplică și în cazul României, problema conștientizării diferențelor culturale fiind, și în cazul politicilor publice de aici, fundamentală. România, de bine de rău, are un cadru legislativ care să permită gestionarea diversității etnice într-o manieră democratică. Cu toate contradicțiile sau carențele ei. Principala problemă, însă, o constituie ruptura dintre ce spun aceste legi și felul în care sunt ele interpretate, aplicate și respectate de cei chemați să o facă (vechea problemă a formelor fără fond). Lipsa unui nivel suficient de deschidere și de înțelegere a culturii și a problemelor pe care le au, în prezent, diferitele grupuri etnice este o caracteristică extrem de contraproductivă a administrațiilor publice care gestionează comunități locale multietnice.

Orice politică publică e concepută să satisfacă anumite nevoi comunitare (dezvoltare economică, bunăstare, echitate, integrare socială), nevoi despre care se presupune, însă, că sunt interiorizate de cei care gestionează politicile publice. Cât timp nu este satisfăcută această condiție, e greu să elaborezi scheme conceptuale, modele, bune practici sau strategii de succes în domeniu. Acest aspect este cu atât mai important, cu cât spuneam că politicile publice țin, adeseori, nu de evidențele empirice, ci de voința celui care decide implementarea lor și de toată încrengătura de factori obiectivi și subiectivi care stă în spatele acestor decizii (calitatea umană a decidentului, presiunea opiniei publice, relațiile de putere etc.). Astfel, implementarea politicilor publice devine mai curând o chestiune ideologică sau morală decât una epistemologică.

Fundalul

Statul român, în tot efortul său de pre- și postaderare la UE, are doi adversari greu de învins: tradiția gestionării relațiilor interetnice și mentalitățile pe care toată această istorie le-a generat. Un trecut care se împarte în cele trei perioade importante ale ultimilor 90 de ani: interbelică (1918-1947), comunistă (1948-1989) și de tranziție (1990-prezent). Or, ca să dezvolți politici publice care să îmbunătățească climatul interetnic și situația grupurilor etnice din România, trebuie să cunoști și cauzele care au dus la nevoia de astfel de politici sau pe cele care au întârziat implementarea lor.

La crearea României Mari, elita politică românească a vremii s-a văzut pusă în fața unei situații absolut noi: populația țării s-a dublat, iar structura ei etnică și profesională a devenit mult mai eterogenă.* Toată această situație a determinat guvernanții de atunci, în contextul diplomatic al vremii și conformându-se modelor politice care au definit epoca, să rezolve „chestiunea națională” prin politici asimilaționiste, de redistribuire a resurselor către populația majoritară, cu o propagandă de stat corespunzătoare. În perioada comunistă, derapajele au continuat, culminând cu anii de abuzuri ai dictaturii impuse de Nicolae Ceaușescu. Nici în acești ani, majoritatea românească nu a scăpat de discursurile politice centrate pe imaginea de dușman al minorităților importante (în special cea maghiară, pe fondul disputelor teritoriale legate de Transilvania) sau de măsurile asimilaționiste (politica de omogenizare abuzivă a populației, măsuri administrative discriminatorii, interzicerea folosirii limbii materne în anumite instituții de stat, scoaterea din spațiul public a unor simboluri identitare ale minorităților). Regimul comunist, deși internaționalist în formă, a continuat să îi „antreneze” pe români pentru o atitudine ostilă sau reticientă față de concetățenii lor minoritari. Perioada de după 1989 a însemnat un melanj între discursul liberal și cel extremist, xenofob, cu o oarecare normalizare pe fondul redresării economice din ultimii ani.

Ampretele acestei tradiții politice, cu excesele sau formele ei mai soft sau mai hard de violență, pot fi identificate și în prezent:

* Populația României a ajuns, în 1919, prin cei 8,5 milioane de locuitori care s-au adăugat Vechiului Regat, la 16.250.000 de locuitori, aproape o treime fiind formată din grupuri etnice alogene: 19,3% maghiari, 5,3% evrei, 4,7% ucrainieni, 4,3% germani ș.a.m.d. În plus, ponderea acestora în mediul urban era mai mare, ceea ce le confera o putere economică corespunzătoare față de cei 77% din populație care trăia în mediul rural. (Hitchins, 1996).

- distanța socială dintre majoritate și grupurile etnice minoritare „a înghețat”, făcând dificilă depășirea aceluși punct critic care să aducă apropiere și relații deschise, lipsite de prejudecăți între părți (vezi atitudinea românilor față de alteritate, relevată de barometrele de opinie publică)
- nivelul de cunoaștere a comunităților etnice din România este scăzut în rândul majorității, eforturile autorităților române de a schimba ceva în acest sens fiind minime (popularizarea istoriei și a culturii minorităților în rândul românilor; inscripțiile bilingve acolo unde situația o cere etc.)
- persistă încă percepția că minoritățile etnice din România sunt constituite din „cetățeni de mâna a doua” și că singurii cetățeni legitimi ai țării sunt românii
- confortul identitar al grupurilor etnice din România este tot mai scăzut, multe dintre ele trăind în spectrul dispariției sau a unei condiții cel mult „exotice” (comunitatea maghiară din Ardeal scade cu aproximativ 30.000 de persoane anual; la grupurile etnice mai mici, din a treia categorie a tipologiei folosite, prezența fenomenului este mult mai vizibilă);
- discursul politic și mediatic continuă încă să abordeze grupurile etnice în cheie negativă, promovând prejudecățile și stereotipiile negative fără a exista, însă, o masă critică în rândul majorității care să combată aceste idei.

Aceste componente se regăsesc la toate nivelele de reprezentare a administrației publice și în toate straturile sociale. Cu diferențele regionale de rigoare date de gradul de aculturație mai mare sau mai mic.

Modele

La nivel teoretic, politicile publice și gestionarea comunităților locale eterogene din punct de vedere etnic depind de trei condiții majore:

1. aplicarea mecanismelor și principiilor democratice (statul de drept, primordialitatea drepturilor omului, economia de piață)
2. prezența unor forme substanțial noi de guvernare locală (bazate pe o relativă autonomie față de centru, funcții specifice, politici viabile) și
3. recunoașterea și respectarea drepturilor minorităților în comunitățile locale (Dimitrijevic, 2000)

În cele ce urmează, voi prezenta câteva recomandări, plecând de la problemele pe care le-am identificat ca fiind absente sau disfuncționale în cele patru comunități cercetate și a căror rezolvare ar putea duce la nivelul dorit de respectare a celor trei condiții enumerate de Dimitrijevic.

Informațiile strânse de-a lungul cercetării și prezentate sintetic în *insight*-urile celor patru comunități au relevat un model („4x4”) de clasificare a comunităților multietnice în funcție de relația dintre nivelul de dezvoltare comunitară și confortul identitar. Am identificat astfel patru situații:

1. dezvoltare cu păstrarea identității (romi)
2. dezvoltare cu pierderea identității (tătari)
3. stagnare cu păstrarea identității (polonezi)
4. stagnare cu pierderea identității (ceangăi)

	Dezvoltare	Stagnare
Păstrarea identității	Romi	Polonezi
Pierderea identității	Tătari	Ceangăi

Modelul ajută la compararea grupurilor etnice, calitatea și ponderea unui element sau altul relevând dinamici sociale diferite și un profil comunitar diferit. Cunoașterea cauzelor care determină o situație sau alta poate fi utilă în transferarea sau preluarea punctelor tari și evitarea punctelor slabe în politicile publice aplicate unei comunități în care aceste componente lipsesc, respectiv sunt prea prezente. De asemenea, în funcție de indicatorii pe care îi urmărim, putem avea în vedere și următoarele perechi de situații:

Tabel nr. 3. Indicatori comunitari

Distanță socială	Conflictual <i>vs</i> Cooperant
Birocrație	Centralizat <i>vs</i> Descentralizat
Comunicare	Ierarhie <i>vs</i> Rețea
Organizare	Haotic <i>vs</i> Planificat
Ritm de dezvoltare	Static <i>vs</i> Dinamic
Atitudine	In-group <i>vs</i> Out-group
Integrare	Local <i>vs</i> Global

Recomandări*:

Pentru administrația publică centrală:

- lansarea unor campanii naționale sau regionale de cunoaștere a istoriei și culturii grupurilor etnice (programe TV, emisiuni radio, publicații, studii etc.); cursuri de educație interculturală care să contribuie la intercunoaștere și conștientizarea diferențelor culturale
- promovarea politicilor care stimulează cooperarea dintre majoritate și minorități
- încurajarea revirimentului economic al zonelor eterogene etnic cu nivel scăzut de dezvoltare; sprijinirea proiectelor economice și a înființării de întreprinderi mici și mijlocii în aceste comunități; parteneriate economice cu firmele din țările-mamă pentru ocuparea forței de muncă în localitățile respective
- elaborarea periodică de studii, evaluări, sondaje care să ajute în stabilirea nevoilor și a politicilor publice corespunzătoare
- campanii de interiorizare a valorilor democratice, europene, în materie de drepturi ale minorităților în rândul majorității (renunțarea la mimetism sau la fetișizarea acestor valori)
- sprijin logistic și financiar cu scopul stabilirii de parteneriate, de rețele naționale sau regionale, de alianțe între organizațiile minorităților etnice din România
- soluții și decizii luate cu acordul reprezentanților locului, în care se aplică politicile publice
- crearea instituției de Ombudsman al minorităților

* O precizare referitoare la feed-back-ul metodologic: orice studiu presupune, la finalul lui, o reevaluare a metodelor folosite și recomandări privind îmbunătățirea sau remodelarea lor. În cazul studiului de față, chiar dacă munca de teren s-a desfășurat îndeosebi în mediul rural, partea inedită din punct de vedere al algoritmului de cercetare a constituit-o documentarea pe Internet. Aș putea spune chiar că simpla navigare pe paginile www oficiale ale comunităților cercetate îți oferă imaginea aproape perfectă a diferențelor calitative în privința managementului acestora. Faptul că unele depun efortul de a traduce conținutul paginilor respective în mai multe limbi pentru a fi accesibile tuturor părților sau, din contră, că nu apar decât texte în limba română, ignorând principiul accesului egal la informație; că unele site-uri sunt bogate în conținut și concepute cu o anume deschidere și înțelegere a diversității culturale sau, din contră, că majoritatea categoriilor nu au nici un conținut, singurele informații fiind cele pe care le găsești prin link-urile la instituțiile centrale ale statului; că, în unele cazuri, se vede lesne efortul pentru funcționalitate și eficiență, completată de un design mai *smart*, care să umanizeze relația dintre cetățean și autorități ș.a.m.d., sunt aspecte care îți oferă indicii relevante pentru comparație.

Pentru administrația publică locală și liderii comunităților multietnice locale:

- dezvoltarea proiectelor economice trebuie să fie o componentă strategică
- diversificarea proiectelor de dezvoltare comunitară și reducerea ponderii proiectelor culturale
- dezvoltarea unei elite locale capabile să elaboreze și să implementeze proiecte comunitare de succes
- dezvoltarea unui comportament mai puțin dependent de centru și renunțarea la concepția conform căreia administrația locală este doar un instrument de reproducere a politicilor centrale; flexibilitate și curaj în modelarea politicilor publice
- o mai bună colaborare și comunicare cu administrația centrului urban cel mai apropiat; parteneriate cu alte centre urbane regionale accesibile
- parteneriate cu societatea civilă și sfera academică pentru a acumula informații, know-how și pentru a participa la traininguri legate de politicile publice
- formarea de echipe instruite în scrierea de proiecte, în vederea accesării de fonduri necesare finanțării proiectelor de dezvoltare
- dezvoltarea relațiilor internaționale (comunicare, parteneriate și schimburi de experiență cu localități din alte țări cu mai multă experiență în politici publice); preluarea bunelor practici din alte țări
- interpelarea comunității și participarea ei la dezbaterile privind deciziile importante la nivel local
- dezvoltarea de strategii specifice „comunităților inteligente“ (*e-government*, acces la Internet, infrastructură WiFi etc.)
- exploatarea eficientă, maximală, a relației comunităților etnice cu țara-mamă
- diversificarea și adaptarea politicilor publice; luarea în considerare a diferențelor etnice, lingvistice, profesionale, de vârstă sau de sex
- stabilirea unui set de principii și de valori centrale pe care să fie construită strategia de dezvoltare pe termen mediu și lung, set stabilit cu acordul majorității

- promovarea tinerilor și a femeilor la nivel decizional
- o politică inteligentă de dezvoltare pe termen mediu și lung a relațiilor cu restul comunităților din zonă; parteneriate durabile
- comunicare: pentru întărirea solidarității între membrii comunității și pentru reducerea distanței sociale între grupurile etnice care compun comunitatea
- campanii, traininguri care să dezvolte spiritul civic
- promovarea grupurilor etnice marginale lipsite de capacitatea de a-și delega reprezentanți în structurile de putere locale; consultarea și cooptarea lor în echipele care gestionează politicile publice locale; echipe de lucru mixte
- investiții în trecut: campanii de informare corecte, obiective și detaliate care promovează istoria și valorile tuturor grupurilor etnice din comunitate
- creativitate în exploatarea moștenirilor culturale și a tradițiilor locale (dansuri, muzică, târguri, ateliere, activități meșteșugărești etc.)
- frecvență și diversitate mai mare a evenimentelor locale, inclusiv a celor care aduc profit în bugetul local
- atragerea de facilitatori și specialiști externi care trăiesc în România și care pot aduce un surplus de informații, cunoștințe și soluții comunității
- dezvoltarea culturii de afaceri și însușirea experiențelor de succes în privința *ethnic business*-ului
- eforturi de promovare a brandurilor locale pentru atragerea de turiști, clienți și investiții
- atragerea investitorilor din afară prin proiecte de care să profite cu toții; investiții care să nu afecteze, însă, drepturile minorităților
- atenție egală pentru respectarea diferențelor culturale și a drepturilor tuturor grupurilor etnice din comunitate (folosirea limbii în spațiul public, educația în limba maternă, practici religioase, folosirea simbolurilor etc.)
- dezvoltarea de centre informaționale *online*, arhive, muzee, baze de date utile etniilor respective

În relația cu mass-media:

- comunicarea este a doua componentă strategică!
- dezvoltarea și menținerea unei bune relații cu presa, cu jurnaliștii; generarea de conținuturi prin evenimente care să promoveze imaginea comunității
- elaborarea de strategii de PR care să genereze conținut în media centrală
- spațiul virtual este o resursă vitală pentru strategiile de viitor: „alfabetizarea“ populației locale în folosirea noilor mijloace de comunicare, dezvoltarea de proiecte *new media*, de forumuri, de servicii locale publice și private, biblioteci *online* etc.
- crearea de posturi locale de radio și TV prin Internet pentru informarea localnicilor
- alocarea de fonduri pentru publicații și alte produse media
- înființarea unui post de radio național dedicat minorităților
- inițierea de programe speciale care să promoveze cultura grupurilor etnice (ateliere, seminarii, conferințe, universități de vară)

Spre o societate a comunităților inteligente. În loc de concluzii

La nivel local, chiar dacă politicile administrației centrale sunt deficitare în anumite privințe sau dacă implementarea lor „în teritoriu” e anevoioasă și necesită timp, uneori chiar ani, comunitățile își pot gestiona propriile probleme și pot dezvolta politici locale de succes. Bunele practici (*good practices*) în comunitățile multietnice, adică acele procese care contribuie la o conviețuire pașnică, bazată pe respect reciproc și toleranță, depind și de maniera în care acționează cei responsabili la nivel local.

Un termen la modă în vocabularul politicilor publice din Statele Unite este cel de „comunități inteligente”. Printre altele, există un *think tank* american care realizează și un top anual al celor mai inteligente comunități din lume. Acestea pot fi orașe sau cartiere ale lor, sate sau alte grupuri sociale mai mari. Ideea este ca această comunitate să fie vizionară, să știe să se proiecteze și să se racordeze rapid trendurilor globale. Criteriile după care e stabilită ierarhia în acest top au în vedere existența unor proiecte creative, de avangardă, gradul de dezvoltare a infrastructurii WiFi, numărul angajaților din servicii și îndeosebi din serviciile IT, curajul comunității respective de a demara proiecte noi ș.a.m.d.

Aplicând această filosofie pentru situația din România, cu precauțiile de rigoare, putem spune că romii din Coltău sunt mai „intelenți” decât celele trei comunități incluse în cercetare. Sunt mai proaspeți, mai deschiși, mai curioși și mai curajoși, mai dinamici și, în fine, mai conștienți de drumul pe care trebuie să îl parcurgă pentru a avea un trai mai bun la următoarea generație. De aceea, în perspectivă, par mai asigurați identitar.

La nivel central, lucrurile sunt mult mai simple decât par. Pentru că este extrem de simplu să cooperezi cu o minoritate de pe poziții de majoritar; depinde, repet, doar de voința politică și profesionalismul celor care gestionează problema. Am să ilustrez cu un singur exemplu, simplu și la îndemână, dar care în România se află încă în faza de deziderat. Ideea mi-a fost sugerată de o personalitate a comunității maghiare din Ardeal, în cadrul unui interviu mai vechi, în care îl întrebam cum vede el politica statului român față de minoritățile etnice. Răspunsul nu necesită nici o completare: „spuneți-mi de ce niciunul dintre președinții României postdecembriste, nu a putut face minimul gest ca, în discursul de Anul Nou să spună «La Mulți Ani!» și în limba minorităților etnice care trăiesc în România? Ei nu sunt cetățenii acestei țări?”.

Referințe:

Gabriel Bădescu, Mircea Kivu și Monica Robotin (2005), *Barometrul relațiilor etnice 1994-2002. O perspectivă asupra climatului interetnic din România*. Cluj: CRDE.

Nenad Dimitrijevic (2000) *Managing Multiethnic Communities In The Former Yugoslavia*. Budapesta: LGI/OSI.

Anthony Giddens (1992) *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Keith Hitchins (1996) *România, 1866-1947*. București: Humanitas.

István Horváth și Alexandra Scacco (2001) *From the Unitary to the Pluralistic: Fine-tuning Minority Policy in Romania*, in Anna-Mária Biró și Petra Kovács (ed.): *Diversity in action. Local public management in multi-ethnic communities in Central and Eastern Europe*. Budapesta: OSI/LGI.

Robert K. Merton (1949) „Discrimination and the American creed“. În R. M. McIver *Discrimination and National Welfare*. (New York: Harper and Row)

Documente:

Gabriel Andreescu și Smaranda Enache (2002) *Raport asupra situației ceangăilor din Moldova. Problema ceangăilor maghiari*.

István Haller (2008) *A román helyzete Romániában/Situația romilor din România* (în curs de apariție).

Alexandru Iorga (2008) *Raport de cercetare a comunității rome din localitatea Colțâu, județul Maramureș* (în curs de apariție)

E. Klosek (2005) *Swiadomosc etniczna i kultura spolecznosci polskiej we wsiach Bukowiny rumunskiej*. Wrocław: Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego.

Elzbieta Wieruszewska (2008) *Prezentul comunităților poloneze din Bucovina*. Suceava.

ANEXĂ

Tabel nr. 4. Contrastele clasice dintre societățile urbane și cele rurale

Instituție	Urban-Industrial	Rural-Agrar
Acorduri	Contractuale	Personale
Autoritate	Birocrație	Paternalistă
Comunicare	Secundară	Primară
Mecanisme de integrare	Specializate	Experiențe comune
Standarde normative	Universale	Particulare
Structură normativă	Anomică	Integrativă
Soluția problemei	Rațională	Tradițională
Producție	Manufactură	Agricultură
Control social	Restitativ	Represiv
Relații sociale	Segmentate	Înglobate
Socializare	Formală	Informală
Stratificare	Statusuri dobândite	Statusuri atribuite
Valori	Bani și putere	Familie
Concepție despre lume	Secular	Sacru

4x4: Management models in Multiethnic Communities

Prediction is difficult, especially the one about the future.

Niels Bohr, Danish physician

After 20 years (introduction)

The experience gained during almost two decades after the fall of the Berlin Wall shows that the transition from Communism to a democratic system with a free market economy is a process not quite easily manageable. This is due to numerous and complex reasons, one of them being the degree of ethnic heterogeneity. Many authors who are supporting this thesis suggest that the pace of the reforms in some of the post Communist societies in Central and Eastern Europe has been slower than the expected during the enthusiastic ending of 1989; this being mainly due to a rather higher proportion of ethnic minorities. One of their arguments holds that ethnical cleavage allows some political actors to shift public attention from social, economic and political reforms related debates (indeed necessary but not rewarding electorally speaking) to debates regarding the rights of the ethnical minorities (Bădescu și Kivu, 2005).

Table no. 1. The ethnical structure of the population of Romania in 2002 (source: www.edrc.ro)

	Ethnicity	Total	[%]
1.	Romanians	19,399,597	89.47
2.	Hungarians	1,431,807	6.60
3.	Roma (Gypsy people)	535,140	2.46
4.	Ukrainians	61,098	0.28
5.	Germans	59,764	0.27
6.	Lipovan-Russians	35,791	0.16
7.	Turks	32,098	0.14
8.	Tatars	23,935	0.11

9.	Serbs	22,561	0.10
10.	Slovaks	17,226	0.07
11.	Bulgarians	8,025	0.03
12.	Croats	6,807	0.03
13.	Greeks	6,472	0.02
14.	Jewish people	5,785	0.02
15.	Czechs	3,941	0.01
16.	Poles	3,559	0.01
17.	Italians	3,288	0.01
18.	Chineas	2,243	0.01
19.	Armenians	1,780	0.00
20.	Csango people	1,266	0.00
21.	Other ethnicity	16,850	0.07
22.	Undeclared ethnicity	1,941	0.00
TOTAL		21,680,974	

Romania – with more than 20 ethnicities within its territory – is the country with the largest number of ethnical minorities in the European Union. Two of these ethnic groups – Hungarians and Roma - are among the largest in the EU. Depending on the level of social, political and economic integration, the ethnical minorities in Romania can be categorized in three types: (1) the Hungarian minority, (2) the Roma/Gypsie minority and (3) the group of “smaller” minorities (none of them exceeding 100,000 members). First of all, this typology underlines that the ethnical minorities in Romania do neither constitute a monolith nor can they be considered as component of any other category, solely (Horváth and Scacco).

The model of the inter-ethnic relations in post Communist Romania is a perfectible one but, far more functional than the case of neighboring Serbia. In the institutional behavior one can undoubtedly detect dysfunctions, reflexes and

* Many of the ethnical regions were both majority and minority along historical developments. If a comparison is to be made between the majority/minority behavior of the Transylvanian Romanians and the one of the Hungarians in the same region in the first and last decade of the 20th century, one can discover many common features. The demands of the minority and the solutions of the majority were almost the same in both cases.

sedimentations inherited from the former communist regime* or simply inconsistencies of the public politics implemented during the last 19 years (education, culture, etc. related). A 2002 discussion between the interview operator (public servant) and the respondent (citizen of the same state) related to the demographic census:

Operator: - What's your nationality?

Respondent: - Hungarian.

Operator: - And your husband's?

Respondent: - The same.

Operator: - Are you sure?!

Respondent: - Yes...

Operator: - Do you have children?

Respondent: - Yes. Three.

Operator: - What's their nationality?...

Objectives

The study, initiated by the Project on Ethnic Relation's (PER) Regional Center for Central, Eastern and South-Eastern Europe within a program supported by the Romanian Government's Department for Interethnic Relations aims a qualitative analysis of four rural ethnic communities in Romania: the Polish people in Solonețu Nou, Roma in Coltău, Csángo people in Cleja and the Tartars in Valu lui Traian.

Table no. 2. The ethnical structure of the analyzed communities (source: INS and mayoralties)

	Romanies	Csango	Poles	Tartars	Ukrainians	Hungarians	Roma	Population
<i>Coltău</i>	37%	-	-	-	-	62%	1%	2254
<i>Cleja</i>	-	98%	-	-	-	-	2%	7060
<i>Solonețu Nou</i>	-	-	97%	-	2%	-	1%	718
<i>Valul lui Traian</i>	2%	-	-	20%	-	-	78%	10.139

Along the presentation of the four communities, with their weaknesses and strengths, the study tries to identify the opportunities and the threats useful in the prospective administration of this type of communities (SWOT). This study is addressed mainly to the public local and central administration and to the representatives of the (multi)ethnic communities.

The separation of powers in the village (recommendations)

Preamble

One of the methods used in social sciences in order to improve the applicability of public policies is the method of developing “the conscience of cultural difference”. The method enables coordinators of these policies to view the social world through the perspective of cultural diversity in order deconstruct biased positions groups have towards one another.

No one can be a good policy-maker if one lacks an educated conscience of the different cultural values. Public policies not based on an informed conscience about lifestyle of the people those policies impact have low chances of success. (Giddens, 1992).

The British sociologist's statement is appropriate for the Romanian case as well considering that the matter of becoming aware of the cultural differences is fundamental for the public policies. The main problem of the Romanian society consists in the gap between the law content and spirit and the manner in which laws' interpretation and enforcement is taking place by those in charge. The lack of an adequate level of openness and understanding towards the culture and problems the various ethnical groups are facing is a counterproductive feature of the public administrations managing the multiethnic local communities.

Any public policy is conceived in order to satisfy certain community necessities (economic development, welfare, equity, social integration), needs supposed to be understood by the people managing public policies. As long as this prerequisite

lacks, it is highly difficult to draw up successful conceptual schemes, models and strategies. This issue is even more important considering that public policies depend frequently not only on empirical evidences, but also on the will of the ones implementing them. Thus, they become more of an ideological and moral issue than an epistemological one.

Models

Theoretically speaking, public policies and the management of ethnically heterogeneous local communities depend on three major conditions:

1. the implementation of the democratic mechanisms and principles (democratic government, the primacy of human rights, market economy);
2. the presence of substantially new forms of local government (based on a relative autonomy from the center, specific functions, viable policies) and
3. the recognition and respect of minority rights in the local communities (Dimitrijevic, 2000).

As follows I will try to put forward some recommendations starting from the issues I have identified as lacking or being dysfunctional in the four communities mentioned before. These recommendations could lead to the enforcement of the desired level for the above enlisted conditions.

The collected data during the research and synthetically enlisted in the insights of the four communities revealed a (“4x4”) classification model of the multiethnic communities bearing in mind the relations between the community’s development level and identity comfort. Therefore, four situations were identified:

1. development with preservation of identity (Roma)
2. development with the loss of identity (Tartars)
3. stagnation with the preservation of identity (Poles)
4. stagnation with the loss of identity (Csángó people)

	Development	Stagnation
Preservation of identity	Roma	Poles
Loss of identity	Tartars	Csángó people

The model helps to compare between the ethnic groups, the quality and the weight of an element or another, revealing different social dynamics and community profile. Acknowledging the causes that determine a situation or another can be used for transferring or taking over the strength and avoiding the weaknesses in public policies applied to a community in which those components are missing, respectively they are much too present.

Recommendations:

For the Government:

- launching some national or regional campaigns for knowing the history and culture of the ethnical groups (TV programs, radio shows, publications, studies, etc.); classes for inter-cultural education to contribute to inter-knowledge and acknowledgment of the cultural differences;
- promoting the politics that stimulates cooperation between the majority and minorities;
- encouraging the economic revitalization of the heterogenic areas with law development level; supporting the economical projects and set up of small and middle sized businesses in those communities; economical partnership with businesses from the home-countries in order to occupy the labor force in the respective localities
- periodical elaboration of studies, evaluations, polling to support establishing the needs and the respective public policies
- acknowledging campaigns of democratic values among majority regarding minority rights (giving up mimetic or fetishism of those values).
- Logistic and financial support to establish partnerships, national or regional networks, alliances between minority organizations from Romania.

- Solutions and decisions taken with the agreement of the local communities' representatives where the public policies are applied.
- Creation of the Institution of Minority Ombudsman.

For local public administrations and leaders of the local multiethnic communities

- Development of the economic projects must be a strategic component!
- Diversify the community development projects and reduce the share of cultural projects
- Development of local elite capable to elaborate and implement successful community projects.
- Development of a behavior less dependent on the centre and giving up on the idea that local administration is just an instrument for central policies reproduction; flexibility and courage in designing the public policies
- A better collaboration and communication with administration of the nearest urban centre; partnership with other accessible regional urban centers.
- Partnerships with civil society and academia in order to accumulate information, know-how and to participate in trainings on public policies
- Creating trained teams for project writing in order to be able to access needed funds for development
- Development of the international relations (communication, partnership and experience changes with other localities from different countries with more experience in public policies); taking over the good practices from other countries
- Ask community's opinion and community participation to debates on important local level decisions
- Development of specific strategies for "intelligent communities" (e-government, internet access, Wi-Fi infrastructure)
- Efficient and maximal usage of the ethnic community's relation with their respective mother-country
- Diversifying and adapting the public policies; taking into

consideration the ethnic, linguistic, confessional, and professional and age/gender differences.

- Establishing, with the majority agreement, a set of principles and central values as basics in strategy for medium and long term development.
- Promoting the youth and women at the decisional level
- An intelligent policy for medium and long term development of the relations with the rest of the communities from the area; sustainable partnerships
- Communication: for strengthening the solidarity among community members in order to reduce the social distances between the ethnic groups that comprise the community.
- Campaigns, trainings to develop the civic spirit
- Promoting the marginal ethnic groups that lack the capacity of delegating their own representatives in the local power structures; their consultation and integration into the teams administrating the local policies; mix work teams
- Investigation in the past: correct, objective and detailed information campaigns which promote the history and the values of the community's all ethnic groups.
- Creativity in exploiting the cultural inheritance and the local tradition (dances, music, workshops, folk activities, etc)
- Larger frequency and diversity for the local events, including those able to bring profit to the local budget
- Attracting external facilitators and specialists resident in Romania and able to bring extra information, knowledge and solutions to the community
- Development of the business culture and assimilation of the successful experiences regarding the ethnic business.
- Effort to promote local brands in order to attract tourists, clients and investors.
- Attracting the foreign investors through projects meant to bring profit to everyone; investments that do not jeopardize the rights of the minorities.

- Equal attention for respecting the cultural differences and the rights of all ethnic groups from the community (using the language in public space; education in the mother language; using the symbols, etc.)
- Development of online info centers, archives, museums, data bases useful to the respective ethnic groups.

For the public administration relationship with media:

- Communication is the second strategic component!
- Development and preservation of a good relationship with media, with journalists; generating events meant to promote the image of the communities
- Create PR Strategies generating subject for the central media
- Virtual space is a vital resource for future strategies: „liquidation of illiteracy” among local population by using the new communication means, development of the new media projects, forums, local, public and private services, online libraries, etc.
- Create local radio and TV stations through internet in order to inform the local population
- Allocate funds for publications and other media products
- Set up a national radio station dedicated to minorities
- Initiating special programs to promote the culture of the ethnical groups (workshops, seminars, conferences, summer universities).

